

**SECTION 1
CONSTITUTIONAL LAW; MUNICIPAL LAW**

**СЕКЦІЯ 1
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО**

DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2019.i16.p:7>

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ
ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ**

*Логвиненко Микола Іванович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет*

*Листопад Лариса Вікторівна,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет*

У статті проаналізовано сучасні тенденції адміністративно-правового регулювання реєстрації юридичних осіб в Україні, в умовах реформування органів державної влади, їх централізації, посиленої уваги до державної служби та якості надання адміністративних послуг. Охарактеризовано адміністративно-правовий статус суб'єктів, що здійснюють державну реєстрацію юридичних осіб, новели законодавства з цього питання. Проаналізовано вплив прийняття Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» та реформування децентралізації органів державної влади на розвиток сучасного регулювання державної реєстрації в Україні. Розглянуто основні принципи, на яких базується здійснення процедури реєстрації юридичних осіб за принципом «єдиного вікна». Підкреслено, щодо необхідності покращення процесу державної реєстрації сприятиме ефективному розвитку економіки країни в цілому та її регіонів, зокрема. На сьогоднішній день велика увага як науковців, так і практиків прикута до інституту державної реєстрації, в тому числі й юридичних осіб. З урахуванням великого потенціалу нашої держави щодо притоку іноземних інвестицій, першочерговим завданням держави виступає створення належного економічного клімату, комфортних умов ведення бізнесу. Також в статті розглянуто поняття, основні засади, та порядок здійснення адміністративно-правового регулювання державної реєстрації юридичних осіб в Україні. Визначено поняття адміністративної правосуб'єктності юридичної особи як носія суб'єктивних прав та обов'язків. Розглянута також передача повноважень від державних органів органам місцевого самоврядування.

Проаналізувавши процес децентралізації, визначено суб'єктів державної реєстрації та повноваження, що належать до їх компетенції. Запропоновано уточнене розуміння поняття та процедури адміністративно - правового регулювання державної реєстрації юридичних осіб.

Ключові слова: державна реєстрація, юридичні особи, органи державної реєстрації, адміністративна процедура державної реєстрації юридичної особи.

Logvinenko M.I., Lystopad L.V. Administrative and legal regulation of state registration of legal entities in Ukraine. The article analyzes the current tendencies of the administrative and legal regulation of registration of legal entities in Ukraine, in the conditions of reformation of state authorities, their centralization, increased attention to the civil service and the quality of provision of administrative services. The administrative and legal status of the subjects, which carry out state registration of legal entities, is characterized by the latest legislation on this issue. The impact of the adoption of the Law of Ukraine "On State Registration of Legal Entities and Individuals-Entrepreneurs and Public Formations" and the reform of decentralization of state authorities on the development of modern regulation of state registration in Ukraine is analyzed. The main principles on which the procedure of registration of legal entities is based on the principle of "one window" is considered. It was emphasized that the need to improve the state registration process will contribute to the effective development of the economy of the country as a whole and its regions, in particular. Today, the attention of both academics and practitioners is attached to the institute of state registration, including legal entities. Taking into account the great potential of our state regarding the inflow of foreign investments, the creation of a proper economic climate and comfortable business conditions is the state's priority task. Also, the article deals with the concept, the main principles, and the procedure for the implementation of administrative and legal regulation of state registration of legal entities in Ukraine. The notion of administrative legal personality of a legal entity as a carrier of subjective rights and obligations is defined. Consideration is also given to the transfer of authority from state authorities to local self-government bodies. After analyzing the process of decentralization, the subjects of state registration and the powers that belong to their competence are determined. A clarified understanding of the concept and procedure of administrative and legal regulation of state registration of legal entities is offered.

Keywords: state registration, legal entities, state registration bodies, administrative procedure of state registration of a legal entity..

Постановка проблеми. Сучасний стан соціально-економічної, політичної, правової ситуації в державі, що обумовлений складними умовами воєнно-збройного конфлікту та режимом воєнного стану на значній території України, дестабілізацією економіки, зовнішнім загрозам економічній безпеці, посилює роль охоронної функції держави в усіх сферах життя суспільства, особливо щодо забезпечення економічної безпеки. Державна реєстрація юридичних осіб у цьому процесі відіграє особливо важливу роль, оскільки таким чином проявляється управлінська функція держави, яка в тому числі й забезпечує окремі аспекти збереження стабільності національної економіки, підвищення міжнародного авторитету нашої держави, покращення життя суспільства, досягнення євроінтеграційних амбіцій України. Від ефективного процесу легалізації суб'єкта господарювання, тобто його державної реєстрації залежить темпи розвитку економічної системи, ринкових відносин, досягнення суспільних благ,

подолання соціально - економічних проблем, забезпечення економічної безпеки держави.

Аналіз досліджень та публікацій. Висвітленням питань регулювання державної реєстрації юридичних осіб в Україні займаються такі науковці, як Авер'янов В. Б., Белінгіо В., Галуцько В. В., Гурковський М. П., Качура О., Квасницька О. О., Котьяш Л. П., Третьяков С.І., Шепетько С. А. та інші науковці, в роботах яких були розвинуті теоретичні та практичні питання формування системи державної реєстрації від започаткування до вдосконалення та становлення, визначені поняття, підстави та загальні засади для проведення державної реєстрації юридичної особи, проведено порівняльний аналіз з світовими моделями систем державної реєстрації.

Мета і завдання. Метою статті є дослідження теоретичних та практичних засад адміністративно - правового регулювання державної реєстрації юридичних осіб в Україні, як важливого аспекта посилення економічної безпеки держави. Досягнення поставленої мети можливе за

допомогою розв'язання таких завдань: з'ясування поняття та сутності державної реєстрації юридичних осіб, її правової природи, виявити практичні проблеми у процесі державної реєстрації юридичних осіб.

Виклад основного матеріалу. Юридичні особи є невід'ємними учасниками суспільних відносин, головною вимогою існування яких, є їх створення і реєстрація відповідно до встановленого законом порядку. Державна реєстрація юридичної особи є обов'язковою вимогою для набуття останньою відповідного адміністративно - правового статусу. На думку, С. І. Третьякова, на сьогодні велика увага як науковців, так і практиків прикута до інституту державної реєстрації, в тому числі й юридичних осіб. З урахуванням великого потенціалу нашої держави щодо притоку іноземних інвестицій, першочерговим завданням держави виступає створення належного економічного клімату, комфортних умов ведення бізнесу. На думку автора, для іноземного інвестора важливими є простота, зрозумілість процесів і відсутність бюрократії [5]. В юридичній науці на сьогодні державну реєстрацію юридичних осіб відносять до неюрисдикційних адміністративних проваджень, вважаючи, що специфіка сфери виконавчо-розпорядчої діяльності, правове положення, методи й засоби правової регламентації, які використовуються органами реєстраційної діяльності, визначають адміністративно - правову природу й сутність державної реєстрації юридичних осіб.

Зокрема, Ю. М. Козлов під терміном «державна реєстрація» розуміє акт офіційного визнання законності відповідних дій і правових актів. Деякі автори тлумачать реєстрацію як перевірку законності фактів, їх офіційне визнання й подальший облік. Інші науковці, під державною реєстрацією розуміють вчинення легальних дій компетентним органом щодо визначеного нормативним актом юридичного факту або одного з його елементів [5]. Змитрович Д.І. зазначає, що одним з досить розповсюджених поглядів на державну реєстрацію юридичних осіб є його трактування як обов'язкової умови здійснення підприємницької діяльності. Ця позиція вчених підтверджується в законодавстві України. Законодавець трактує державну реєстрацію досить широко, пов'язуючи з нею не лише процес створення, придбання статусу, а й припинення суб'єкта, позбавлення його статусу юридичної особи. Тому державну реєстрацію як умову здійснення підприємництва варто розглядати як одну із складових частин ширшого поняття - державної реєстрації у сфері підприємництва, що включає також реєстрацію припинення,

позбавлення статусу юридичної особи тощо. Розкриваючи поняття юридичних осіб як суб'єкта адміністративного права, під якими В. К. Колпаков розуміє учасників суспільних відносин, що мають суб'єктивні права та виконують (суб'єктивні) обов'язки, встановлені адміністративно-правовими нормами, вчений вказує на необхідність розмежування понять суб'єкта адміністративного права від суб'єкта адміністративних правовідносин. Якщо суб'єкт адміністративних правовідносин – це фактичний носій правових зв'язків, тобто він обов'язково бере в них реальну участь, то суб'єкт адміністративного права є нібито претендентом на цю участь. Але для того, щоб стати таким претендентом, відповідна особа повинна мати потенційну здатність бути носієм суб'єктивних прав і обов'язків. Така потенційна здатність суб'єкта визначається як адміністративна правосуб'єктність [2, с. 183–184]. Адміністративна правосуб'єктність юридичних осіб виникає з моменту їх державної реєстрації.

З одного боку, державна реєстрація є одним з етапів створення юридичних осіб і закріплення статусу фізичних осіб, а з іншого — певною процедурою, пов'язаною з діяльністю органів державної реєстрації, що здійснюють попередній державний контроль за входженням суб'єктів у підприємницький обіг, отже, є формою державного регулювання підприємницької діяльності [1, с. 190].

Відповідно до законодавчого розуміння, за своєю природою державна реєстрація юридичних осіб це офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, факту набуття або позбавлення статусу юридичної особи, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань про юридичну особу, а також проведення інших реєстраційних дій відповідно до законодавства [4].

Адміністративно-правові засади державної реєстрації зазнали значних змін зокрема із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень із державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 26.11.2015 року № 835-УІІІ [3]. До того вони мали винятково доктринальний характер.

Сьогодні відповідно до статті 4 Закону № 755-IV державна реєстрація базується на принципах:

- обов'язковості державної реєстрації в Єдиному державному реєстрі;

- публічності державної реєстрації в Єдиному державному реєстрі та документів, що стали підставою для її проведення;

- урегулювання відносин, пов'язаних з державною реєстрацією, та особливостей державної реєстрації винятково цим Законом;

- державної реєстрації за заявницьким принципом;

- єдності методології державної реєстрації;

- об'єктивності, достовірності та повноти відомостей у Єдиному державному реєстрі;

- внесення відомостей до Єдиного державного реєстру винятково на підставі та відповідно до цього Закону;

- відкритості та доступності відомостей Єдиного державного реєстру.

Основою сучасного адміністративно-правового регулювання державної реєстрації юридичних осіб в Україні є Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [4], відповідно до якого запроваджено найбільш сучасний підхід до реєстрації юридичних осіб за принципом «єдиного вікна». Така процедура реєстрації сприяє спрощенню бюрократичної застарілої системи державної реєстрації юридичних осіб і відкриває нові можливості налагодження економічних відносин з країнами Європи та допомагає встановленню прозорих зв'язків з іноземними партнерами та інвесторами, що сприяє поглибленню європейської інтеграції України та розвитку економіки в цілому.

Сучасна створена в Україні система державної реєстрації вписується в сьогоденні потреби та перспективи ринкової організації обороту й відповідає принципам громадянського суспільства, а також дозволяє державі прийняти участь в господарському обороті через надання такої адміністративної послуги, як державна реєстрація та надання інформації про відомості відповідного реєстру, що є відкритим для загалу.

Значний вплив на сучасний стан реформування процедури державної реєстрації юридичних осіб в Україні здійснено реформою децентралізації органів державної влади та управління, яка викликана низкою економічних і соціально-політичних передумов для створення стійкої та ефективної системи публічного управління в Україні, в цілому, та на всіх рівнях адміністративно-територіального устрою нашої держави. Зазначена реформа крок за кроком забезпечує основу для рівномірного розвитку територій та зрештою успішної країни, посилює її економічні позиції на міжнародному ринку, сприяє її утвердженню як незалежної держави. Процес децентралізації полягає в передачі значних

повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. Так, аби якомога більше повноважень мали ті органи, що ближче до людей, де такі повноваження можна реалізовувати найбільш успішно.

Так відповідно до внесених змін, суб'єктами державної реєстрації юридичних осіб в Україні є виконавчі органи сільських, селищних та міських рад, Київська та Севастопольська міські, районні, районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації, нотаріуси, акредитовані суб'єкти - у разі державної реєстрації інших юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

Більше того до повноважень інших суб'єктів державної реєстрації (районні державні адміністрації, міські, сільські ради) належить:

- 1) забезпечення: прийому документів, поданих для державної реєстрації; державної реєстрації та проведення інших реєстраційних дій; ведення Єдиного державного реєстру та надання відомостей з нього; ведення реєстраційних справ;

- 2) здійснення інших повноважень, передбачених Законом «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» та іншими нормативно-правовими актами. Акредитовані суб'єкти можуть здійснювати усі повноваження, визначені для інших суб'єктів або здійснювати повноваження щодо забезпечення прийняття та видачі документів у сфері державної реєстрації на підставі договору з іншим суб'єктом державної реєстрації та/або нотаріусом.

Таким чином на підставі проведеного аналізу, можна запропонувати уточнене розуміння поняття адміністративно - правового регулювання державної реєстрації юридичних осіб – це чітко визначений відповідно до норм чинного законодавства порядок діяльності уповноважених суб'єктів (Міністерство юстиції України, його територіальні органи та інші суб'єкти державної реєстрації (виконавчі органи сільських, селищних та міських рад — у разі прийняття відповідною радою такого рішення, Київська та Севастопольська міські, районні, районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, нотаріуси, акредитовані суб'єкти) щодо розгляду й вирішення індивідуальних адміністративних справ з питань державної реєстрації юридичних осіб, та прийняття рішення у реєстрації чи відмові у проведенні реєстрації юридичної особи з законних на те підстав. А також виходячи з цього запропонувати розуміння адміністративної процедури державної реєстрації юридичної особи – це чітко визначена послідовність процедурних дій, що вчиняються уповноваженими суб'єктами і прийняття рішення щодо розгляду і вирішення

індивідуальної адміністративної справи про завершення стадією якого є внесення засвідчення факту створення або припинення відповідних записів до Єдиного державного юридичної особи, внесення змін відомостей про реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, громадських формувань - юридичну особу в державному реєстрі, підприємців, громадських формувань.

Література:

1. Змитрович Д.І. Адміністративно-правова природа і сутність державної реєстрації юридичних осіб. Порівняльно-аналітичне право. № 1. 2018. С. 190-193.
2. Колпаков Адміністративне право України. Академічний курс. Підруч. 2 вид. К.: Вид-во: «Юридична думка». 2007. Т. 1. Заг. част. 592 с.
3. Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 26.11.2015 р. №835-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2016. № 2. ст.17
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 31-32. ст.263.
5. Третьяков С.І., Попов О.І., Здовбицька Я.Г., Мислінська С.А., Татарінова Н.Є., Котелевська С.П. Практичний посібник з питань державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.